

מערך שיעור

מהיישוב שלי לסיפור ההתיישבות הראשונה – בעקבות פתח תקווה

עוגני השיעור

שכבת גיל: כיתה ג'

ציר מוביל: היישוב שלי – פרק בסיפור הלאומי

רעיון מרכזי: סיפור ההתיישבות בפתח תקווה מאפשר להבין כיצד מתחברים רעיונות של שייכות, יוזמה ואהבת הארץ, מהעבר ועד חיינו היום.

מיומנויות:

- אוריינות לשונית
- אוריינות מידע
- התנהלות ומודעות חברתית

ערכים וסוגיות לדין:

זיכרון היסטורי, שייכות, תקווה, נאמנות למורשת
כיבוד ערכי המורשת - מחויבות לערכי המורשת והזהות היהודית.

פתיחה

מטרות: לעורר סקרנות והזדהות עם ראשית ההתיישבות בארץ ישראל דרך הסיפור של פתח תקווה

מה עושים?

1. דמיון מודרך:

תעצמו לרגע עיניים... ודמינו שאתם מגיעים עם המשפחה שלכם למקום חדש. אתם מקווים למצוא רחוב, בית, אולי בית ספר – אבל מה שאתם רואים הוא רק ביצה עצומה, מלאה מים עכורים, יתושים, בוך, מחלות... מסביב אין אף אחד. לא חשמל, לא מים, לא דרך, לא סופר, לא גן ילדים.

2. שאלים: למה קנו אדמת ביצות שורצת יתושים מובילי מלריה? האם הייתם נשארים לגור במקום

כזה? מי היה בורח משם מיד? מי היה מנסה בכל זאת להקים משהו?

הם חלמו לבנות יישוב יהודי חדש בארץ ישראל. הם נטעו עצים, בנו בתים, ניקזו ביצות, הם לא ברחו כפי שעלולים היו לעשות. הם התחילו את ההתיישבות היהודית החדשה בארץ.

הם קראו למקום: פתח תקווה.

את השם לקחו מפסוק מהושע ב, י"ז: **"וְנָתַתִּי לָהּ אֶת-כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם וְאֶת-עֵמֶק עֶכְזֹר לְפֶתַח תְּקוּהָ"**. מכיוון

שהייתה ההתיישבות הראשונה במרכז הארץ קוראים לה גם אם המושבות. (מצורף נספח 1)

אבל למה דווקא שם? מה היה חשוב להם כל כך?

3. מסכמים את הפתיחה: נצא בעקבותיהם ונגלה את הסיפור של פתח תקווה – שהוא גם חלק

מהסיפור שלנו, תושבי ישראל.

למידה פעילה

מטרות: לפתח אוריינות חזותית ולשונית דרך ניתוח תמונה היסטורית אמיתית של פתח תקווה בראשיתה, ולקשר לערכים של ההתיישבות.

מה עושים?

1. מציגים את מפת ישראל ומראים היכן פתח תקווה ממוקמת (מרכז הארץ, שפלה, גוש דן).
2. משווים תמונות - אז והיום (מצורף נספח 2) ושואלים:
  - מה אתם רואים בכל אחת מהתמונות?
  - איך נראים האנשים? מה לבושם?
  - איך נראים הבתים והרחובות?
  - מה חסר בתמונה הישנה לעומת החדשה?
  - אילו אתגרים לדעתכם היו למתיישבים אז?
3. כותבים: לפחות שלושה אתגרים של המתיישבים.
4. מהם הדברים שסייעו למתיישבים להצליח למרות האתגרים שמנינו?
  - רצוי לשלב את הערכים בתשובות (הגשמת חלום, שייכות, עזרה הדדית, אמונה, עבודה קשה).
5. כתיבה יצירתית: יומנו של ילד, בן למתיישב בביצות אומלבס, בשנת תרמ"ב (1882), לימים פתח תקווה (נספחים)

מה צריך?

מפת ארץ ישראל

תמונות מפתח תקווה

דף כתיבת יומן

עיבוד וסיכום

מטרה: להכיר ולהוקיר סיפורי התיישבות ראשונים בארץ ישראל. לעודד השוואה בין עבר להווה (באמצעות תמונות, סיפורים או יומנים).

מה עושים?

1. מקרינים סרטון "פתח תקווה – ערים ראשונות" או חלק ממנו. דיון כיתתי: "אז והיום – מה נשאר ומה השתנה?"
2. הצגת תוצרים, אפשר לשתף ביומנים שנכתבו.
3. שואלים: למדנו היום על החיים במושבה? מה הכי הפתיע או ריגש אתכם?
4. מסכמים: אנשים שבאו בלי רכוש – רק עם אמונה – הקימו מקום חדש.

להמשך המסע

ריאיון קצר עם שכן או בן משפחה ותיעוד סיפור אישי על השכונה: שוחחו בבית עם אחד ההורים או עם סבא וסבתא וענו יחד על השאלות הבאות:

איך נראתה השכונה שלהם כשהם היו ילדים?

צידה לדרך (נספחים)

נספח 1: מקור השם

מקור השם: "וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכָרְתֶּנוּ?" (ספר יהושע, פרק ז', פסוקים כ"ד–כ"ו). הכוונה בלהעכיר את האווירה זה לקלקל. כך גרם עכן כשמעל בחרם. המקום שבו נרגם הוא מקום מקולל. את אזור הביצות בשפלה, שנראה לעין כמקום מקולל, הופכים החלוצים, המתיישבים, המתנחלים בעמק לעמק פורח, תחילתה של התגשמות תקווה חדשה.

נספח 2: תמונות של פתח תקווה

- [קישור לתמונה - ויקיפדיה, פתח תקווה הישנה](#)
- [מפת מיקום פתח תקווה - ויקיפדיה](#)
- [פתח תקווה היום](#)
- [פתח תקווה 1912](#)

נספח 3: דף יומן אישי של ילד במושבה פתח תקווה (עמוד הבא)

נספח 4: תקציר הסרטון:

הסרטון סוקר את ההיסטוריה של פתח תקווה, החל מהיוזמה הנועזת של קבוצת חלוצים מהונגריה ובני היישוב הישן בסוף המאה ה-19, אשר חלמו על הקמת מושבה חקלאית עצמאית בארץ ישראל. הוא מתאר את האתגרים הראשוניים העצומים שעמדו בפני המתיישבים, כמו קניית אדמות לא פוריות, מגפות, אסונות טבע וקשיים כלכליים, שאף הובילו לנטישה זמנית של המושבה. בהמשך, הטקסט מתאר את התחדשות היישוב ואת התמיכה שהתקבלה מאישים כמו הברון רוטשילד, תוך ציון המחלוקות סביב סוגיית התלות בסיוע החיצוני. לבסוף, הוא מסכם את התפתחות פתח תקווה לעיר מרכזית ותעשייתית שהפכה ל"אם המושבות" וממשיכה לשגשג.

שם: _____

תאריך: _____

יומן אישי במושבה פתח תקווה

דמיינו שאתם ילדים וילדות שחיים בפתח תקווה לפני הרבה שנים - כשעוד לא היו מכוניות, גני משחקים או כבישים.

כתבו בדף היומן:

מה עשיתם היום? איך נראה הבית שלכם? מה הכי קשה לכם בחיים במושבה?

מה הדבר הכי משמח שקרה לכם היום?

אפשר להתחיל כך:

"היום היה יום חם במושבה. בבוקר..."

תאריך: _____